

Original Research / Orijinal Araştırma

Examining the Perceptions of Healthcare Professionals towards 'COVID-19': A Metaphor Analysis

Sağlık Çalışanlarının 'COVID-19'a İlişkin Algılarının İncelenmesi: Bir Metafor Analizi

Ayşe Kızıltaş¹, Semra Saruç²

Abstract

Introduction: The workload of healthcare professionals has increased remarkably during the COVID-19 pandemic. Despite the personal life-threatening risk, all occupational groups in the healthcare sector have fulfilled their duties with undoubted devotion. Since the beginning of the pandemic, metaphors such as “wave”, “tsunami”, “fight against the pandemic” and “war” have often been used in the media to describe the struggle against the disease, and metaphors such as “heroes at the forefront in the fight against the pandemic” have widely been used for healthcare professionals. It is important to investigate how these healthcare professionals in the COVID-19 frontline are affected by this process. **Objective:** The aim of this study was to investigate healthcare professionals’ perceptions regarding COVID-19. **Methods:** The study had a phenomenological design, an accepted qualitative research method. Healthcare professionals’ perceptions of COVID-19 were examined through metaphor analysis. The study was carried out with the participation of 147 healthcare professionals. To determine their perceptions of COVID-19, they were asked to complete the sentence “I think COVID-19 (Coronavirus) is like ..... because .....”. The data were analyzed through the content analysis method. **Results:** A total of 52 metaphors were produced by the participants and these were evaluated under 10 categories: awareness; lifestyle changes; warning to humanity; uncertainty/uncontrollability; anxiety/worry; restriction/limitation; medical reality; longing; death/loss; and questioning his/her professional value. In addition to the healthcare professionals who saw COVID-19 as “uncertainty”, “limitation”, and “worry-anxiety”, it is noteworthy that most of them also described COVID-19 as “awareness” and reported that it led to a change in their lifestyle. In the study, it was observed that negative attributions associated with COVID-19 were generally more common, but it was also reported to promote positive awareness of life. **Conclusions:** It is hoped that these findings can provide an impetus for implementing new regulations to improve the conditions of healthcare professionals.

Keywords: healthcare professionals, COVID-19, metaphor, awareness.

Özet

Giriş: COVID 19 pandemisiyle birlikte sağlık çalışanlarının iş yükü artmış, tüm hayati risklerine rağmen sağlık sektöründeki tüm meslek grupları görevlerini özveriyle yerine getirmişlerdir. Salgının başlangıcından bu yana, medyada hastalıkla mücadeleyi tanımlamak için “dalga”, “tsunami”, “pandemi ile mücadele” ve “savaş” gibi metaforlar kullanılmakta, sağlık çalışanları için de “salgınla savaşta en ön safta yer alan kahramanlar” gibi metaforlar yaygın biçimde kullanılmaktadır. Amaç: COVID 19 pandemi sürecinde önemli rol üstlenen sağlık çalışanlarının bu süreçten ne şekilde etkilendikleri önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı sağlık çalışanlarının COVID-19’ a yönelik algılarını ortaya koymaktır. **Yöntem:** Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik tasarım kullanılmış, sağlık çalışanlarının COVID-19 algısı metafor analizi aracılığıyla incelenmiştir. Çalışma 147 sağlık çalışanının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Sağlık çalışanlarının COVID-19’a ilişkin algılarını belirlemek için sağlık çalışanlarından “Bence COVID-19 (Corona) .....gibidir, çünkü .....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. **Bulgular:** Verilerin analizi sonucunda sağlık çalışanları tarafından üretilen toplam 52 metafor elde edilmiştir. Metaforlar 10 kategori altında değerlendirilmiştir. Bu kategoriler; farkındalık, yaşam düzeninde değişiklikler, insanlığa uyarı, belirsizlik/kontrol edilemezlik, kaygı/endişe, sınırlanma/kısıtlılık, tıbbi gerçeklik, özlem, ölüm/kayıp ve mesleki değerini sorgulama olarak sıralanmıştır. COVID-19’u “belirsizlik”, “kısıtlama” ve “endişe-kaygı” olarak değerlendiren sağlık çalışanlarının yanı sıra büyük bir bölümünün COVID-19’u farkındalık olarak nitelendirmesi ve yaşam düzeninde değişime yol açtığını bildirmesi dikkat çekicidir. Çalışmada, COVID-19 ile ilişkilendirilen olumsuz yüklemelerin genel olarak daha yaygın olduğu ancak aynı zamanda hayata dair olumlu farkındalıkların da olduğu gözlemlenmiştir. **Sonuç:** COVID-19’u anlamlandırma biçimlerine ilişkin bilginin sağlık çalışanlarına yönelik düzenlemeler ve önleyici gelişimsel müdahalelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: sağlık çalışanları, COVID-19, metafor, farkındalık.

Geliş tarihi / Received: 02.11.2022 Kabul tarihi / Accepted: 12.02.2023

¹Anadolu Üniversitesi / Türkiye

²Anadolu Üniversitesi / Türkiye

Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Ayşe Kızıltaş, Anadolu Üniversitesi / Türkiye
aysekiziltas@anadolu.edu.tr

Kızıltas A, Saruc S. Examining the Perceptions of Healthcare Professionals towards 'COVID-19': A Metaphor Analysis. TJF&PC, 2023;17(1): 168-177

DOI:10.21763/tjfm.1198354

Giriş

Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan COVID-19 pandemisi kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır. Pandemi iki yıldan uzun süredir dünya genelinde tüm insanlığı etkilemeye devam etmektedir. COVID-19 pandemisi ortaya çıktığından beri bu konu ile ilgili gerek medya gerek politikacılar gerek çalışanlar ve vatandaşlar tarafından yaygın şekilde metaforların kullanıldığı görülmektedir. Bazen bir politikacı tarafından "savaş", "düşman", biçiminde sağlık çalışanları tarafından da "dalga", "tsunami," gibi kavramların kullanıldığı bilinmektedir. Bunun yanı sıra birçok kişi COVID-19'un etkilerini açıklarken çoğu zaman benzetmeler kullanmakta, "salgınla mücadele" ya da "savaş" gibi kavramlar kullanmaktadır. Sağlık çalışanları ise gerek medyada gerek otoritelerin yaptıkları açıklamalarda hatta bilimsel yayınlarda "salgınla savaşta en ön safta yer alan kahramanlar" olarak nitelendirilmektedirler.¹

Saban (2008), metaforların bireylerin belirli olgulara ilişkin sahip oldukları veya oluşturdukları zihinsel imgeleri açığa çıkarmak, anlamak ve değiştirmek amacıyla "pedagojik bir araç" olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (s. 490).² COVID-19 salgını bireylerin zihinlerinde farklı şekilde algılar oluşturabilir. Alanyazın incelendiğinde COVID-19 pandemisi ile ilgili farklı örneklem grupları ile metafor çalışmalarının yapıldığı görülmüştür.^{3,4,5,6,7,8} Türkiye'de genel popülasyonun COVID-19 salgınına nasıl algıladıkları metafor analizi ile incelenmiş ve analiz sonucunda kısıtlılık, huzursuzluk, mücadele, belirsizlik/tehlikeli, ölümcül/tehlikeli, doğaüstü, inanç/kader olmak üzere toplam yedi metafor kategorisi elde edilmiştir.⁴ Bu kategoriler, "kaygı/endişe, risk ve inanç" olarak adlandırılan üç tema altında toplanmıştır. Dursun ve Gamsız Tunç (2021) tarafından yapılan bir başka çalışmada da, 14-64 yaş arasındaki bireylerin COVID-19 algıları incelenmiş ve katılımcıların COVID-19 algıları; belirsizlik, çaresizlik, kısıtlama, kontrol edilemezlik, izolasyon, farkındalık, gelişim/dönüşüm, yeni yaşam biçimi, sınanma olmak üzere dokuz kategoride toplanmıştır.⁵ ABD'de gerçekleştirilen bir çalışmada, 44 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve pandemiye ilişkin metaforları araştırılmıştır. Katılımcılardan pandemiye bir hayvan ve bir renkle eşleştirmeleri istenmiş, (örneğin, COVID-19 bir renk olsaydı, hangi renk olurdu ve neden?) katılımcılar COVID-19'u pembe (örneğin buhar, fark edilmesi zor), siyah (örneğin keder, ölüm), kırmızı (örneğin panik, stres), yeşil- neon yeşili (örneğin sümük) gibi renk metaforlarıyla tanımladıkları görülmüştür. Pandemi deneyimlerinin "belirsizlik, tehlike, absürt, sefalet" kavramlarına karşılık geldiği, bu kavramlarla ilişkili dört temel duygunun da "keder, iğrenme, öfke ve korku" olduğu bulunmuştur.⁶

Benzer araştırmalar farklı yaş grupları ve meslek gruplarıyla da gerçekleştirilmiştir. Lisans eğitimi alan 22 yabancı uyruklu öğrenci ile gerçekleştirilen bir çalışmada kategoriler; doğa olayları, sağlık, hayatı sorgulama, eğitim, ölüm, savaş, sanat ve yenilik olarak belirlenmiştir.⁹ Altıncı sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen bir metafor çalışmasında da öğrenciler tarafından COVID-19'la ilgili 45 farklı metafor üretilmiş, öğrenciler en çok "grip, bit, ajan, depresyon, ahtapot" metaforlarını kullanmışlardır.⁸ Fen bilgisi öğretmenleriyle gerçekleştirilen bir çalışmada da, katılımcıların COVID-19 pandemi sürecinde virüsü genel olarak olumsuz algıladıkları, virüs kavramını "olumsuz bir yapı unsuru, doğa ve tabiat unsuru, savaş unsuru, yaşamı tehdit eden unsur" olmak üzere dört kategoride değerlendirdikleri gözlenmiştir.³ COVID-19'a yakalananlarla da benzer çalışma gerçekleştirilmiş; COVID-19 tanısı konan toplam 46 hasta ile gerçekleştirilen çalışmada hastalar, COVID-19 sürecini 91 farklı metafor ile anlatmışlar, en çok kullanılan metafor ise "karadelik/karanlık" olarak bulunmuştur.⁷

COVID-19 pandemi sürecinde sağlık çalışanları ile gerçekleştirilen birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. Sağlık çalışanlarının anksiyete düzeyleri, depresyon ve stres düzeyleri, psikolojik sağlamlıkları gibi çeşitli araştırmalar olduğu görülmüş ancak sağlık çalışanlarının pandemi döneminde metaforik algılarını ortaya koyan çalışmalara rastlanmamıştır.^{10,11,12,13,14,15} Bu çalışmada özellikle sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin düşüncelerinin ortaya çıkarılmasında bir araç olarak metaforların kullanılması amaçlanmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı sağlık çalışanlarının COVID-19'u nasıl anlamlandırdıklarını metaforlar yoluyla incelemektir. Çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Sağlık çalışanlarının COVID-19'a yönelik metaforik algıları nelerdir?
- Sağlık çalışanlarının COVID-19'a yönelik metaforik algıları hangi kategoriler altında toplanabilir?

Yöntem

Çalışmanın Tasarımı

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgubilim) tasarım kullanılmıştır. Yaşadığımız dünyada olgular; olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (s. 78).¹⁶ Bu çalışmada sağlık çalışanlarının COVID-19 kavramı hakkındaki algılarını ortaya koymak amacıyla metafor çalışması kullanılmıştır. Metaforlar bir durumu betimleme ve bir süreci hızlandırma veya iyileştirme amacıyla kullanılabilir. Metaforların nitel veri toplama yöntemi olarak kullanılması daha çok betimleme amacıyla olmaktadır (s.242).¹⁶

Çalışma Grubu

Çalışma kapsamında Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan hekim, hemşire, ebe, eczacı, acil tıp/anestezi teknikeri, röntgen ve diyaliz teknisyenleri, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve diyetisyenlerden oluşan toplam 328 sağlık çalışanına ulaşılmıştır. 328 katılımcıdan bazılarının metaforlardan çok COVID-19'a ilişkin görüşlerini ifade ettikleri, bazılarının da "çünkü" ile başlayan ikinci bölümü doldurmadıkları gözlenmiş, 181 kişinin formu ise soru kökünde belirtilen nitelikte yanıt içermediği için kapsam dışı bırakılmıştır. 147 katılımcının yanıtları içerik analizi ile analiz edilmiştir.

Çalışma grubunu oluşturanların %73,47'si kadın, %26,53'ü erkektir. Katılımcıların %79,6'sı evli, %15'i bekâr ve %5,4'ü de boşanmıştır. Ayrıca %76,2 si çocuk sahibidir. Katılımcıların %50,3'ü hemşire/ebe, %28,6'sı hekim, %3,4'ü eczacı, %4,8'i acil tıp/anestezi, röntgen ve diyaliz teknisyeni, %5,4'ü psikolog, sosyal hizmet uzmanı, diyetisyen vb., %7,5'i diğer (paramedik, laboratuvar çalışanları ve tıbbi sekreterler) sağlık çalışanlarıdır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen çevrimiçi anket formu kullanılmıştır. Anket formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, yaşadıkları şehir, meslek, çocuk sahibi olma durumu, eğitim düzeyi hakkında bilgi veren sorular yer almaktadır. Bunun yanı sıra sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin algılarını belirlemek için sağlık çalışanlarından "Bence COVID-19 (Corona) .....gibidir, Çünkü ....." cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Online anket formunda, katılımcılardan bu cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılar tarafından burada yazılan cümleler çalışmanın ana verisi olarak kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri online olarak toplanmıştır. Bunun için anket formu Google Forms yardımı ile online ortama aktarılmış ve ardından ankete ulaşmak için gerekli olan URL linki sağlık çalışanlarına gönderilmiştir. Katılımcılar linke tıkladıklarında çalışma ile ilgili bilgilendirme metni karşısına çıkmış, bilgilendirilmiş onay formunda "evet" seçeneğini işaretlemeleri halinde "Çevrimiçi Anket Formunu" doldurabilmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların uygulama sırasında karşılaşılabilecekleri herhangi bir soru veya sorunla ilgili olarak araştırmacı ile iletişime geçebilecekleri belirtilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Bunun için öncelikle "Google formlar" üzerinden katılımcıların verdiği ve otomatik olarak excel tablosuna aktarılan yanıtlar gözden geçirilmiştir. Metaforların anlamlı hale getirilmesi konusunda bazı çalışmalarda kullanılan aşamalar dikkate alınmıştır.² Öncelikle verilerin kodlaması ve ayıklanması işlemi yapılmıştır. Bu aşamada özellikle katılımcıların COVID-19'a ilişkin metafor cümleleri sıralanmış ve bir liste oluşturulmuştur. Bu listede yer alan metaforlar incelenmiş ve cümle tamamlaması ile ilgili metafor içermeyen cümleler ve boş bırakılan sorular kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmanın bu aşamasında toplam 52 metafor elde edilmiştir. Daha sonraki aşamada 52 metafor, "metaforun kaynağı, metaforun konusu ve metaforun kaynağı ile konusu arasındaki ilişki" açısından incelenmiştir. Metaforları en iyi temsil edecek kategoriler oluşturulmuş, metaforlar toplam 10 kategori altında toplanmıştır. Verilerin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Oluşturulan kategoriler numaralandırılmış ve karışık şekilde dizilen metafor cümleleriyle eşleştirilmek üzere psikolojik danışma, sosyal hizmet ve hemşirelik alanından üç akademisyene gönderilmiştir. Uzmanlardan alınan metafor-kategori eşleştirmesi, araştırmacılarınki ile oldukça benzer olup uzmanlardan alınan geri bildirimler kapsamında kategori ve metafor cümlelerinin eşleştirilmesi de revize edilmiştir. Seçilen kategorileri desteklemek ve bulguların inandırıcılığını artırmak için bulgular bölümünde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Son aşamada metaforlar ve kategoriler nicel veri analizi için SPSS 21.0 analiz programına aktarılmıştır (IBM Inc., Armonk, NY, ABD).

Bulgular

Çalışma kapsamında katılımcılar tarafından COVID-19'a ilişkin toplam 52 metafor geliştirilmiştir. Sağlık çalışanlarının yanıtlarından oluşan metaforlar ve sıklıkları tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların COVID-19 İle İlgili Metaforları

No	Metafor	f	%	No	Metafor	f	%
1	Hayat Dersi/Ders	40	27,22	27	Kasırga	1	0,68
2	Bela	19	12,93	28	Kaza	1	0,68
3	Sınav	11	7,49	29	Çelişki	1	0,68
4	Uyarı	10	6,80	30	Mesafe	1	0,68
5	Kâbus	7	4,76	31	Mikser	1	0,68
6	Grip	3	2,04	32	Ekonomik bunalım	1	0,68
7	Esaret/Mahpusluk	3	2,04	33	Hastalık	1	0,68
8	Ceza	2	1,36	34	Canavar	1	0,68
9	Azrail/Ölüm	2	1,36	35	Küresel felaket	1	0,68
10	Film	2	1,36	36	Düşman	1	0,68
11	Kaos	2	1,36	37	Salgın	1	0,68
12	Hatırlatıcı/Not	2	1,36	38	Reset atma	1	0,68
13	Farkındalık	2	1,36	39	Tecrübe	1	0,68
14	Mayın	2	1,36	40	Plansız gezi	1	0,68
15	Mola	2	1,36	41	Savaş	1	0,68
16	Tokat	2	1,36	42	Doğaya ilaç	1	0,68
17	İş temposu	1	0,68	43	Virüs	1	0,68
18	Çamaşır lekesi	1	0,68	44	Tatil	1	0,68
19	Dayakçı hoca	1	0,68	45	Terör	1	0,68
20	Dedikodu	1	0,68	46	Dönüm noktası	1	0,68
21	Değnek	1	0,68	47	Toz bulutu	1	0,68
22	Deneysel bir oluşum	1	0,68	48	Tünel	1	0,68
23	Hayatın merkezi	1	0,68	49	Verem	1	0,68
24	Yaşam koçu	1	0,68	50	Doğanın intikamı	1	0,68
25	Bulut	1	0,68	51	Gurbet	1	0,68
26	Eski sevgili	1	0,68	52	Eziyet	1	0,68
Toplam						147	100

Tablo 1 incelendiğinde, sağlık çalışanlarının COVID-19' a ilişkin olarak toplamda 52 metafor ürettiği görülmektedir. Bu metaforlardan sağlık çalışanları tarafından sıklıkla kullanılanlar şu şekildedir: “Hayat dersi/Ders (f:40; %27,22)”, “Bela (f:19; %12,93)”, “Sınav (f:11; %7,49)”, “Uyarı (f:10; %6,8)”, “Kâbus (f:7; %4,76)”, “Grip (f:3; %2,04)”, “Esaret/Mahpusluk (f:3; %2,04)”, “Ceza” (f:2; %1,36)”, “Azrail/ölüm (f:2; %1,36)”, “Film (f:2; %1,36)”, “Kaos (f:2; %1,36)”. Sağlık çalışanlarının ürettikleri metaforlar incelendiğinde genellikle olumsuz metaforların üretildiği ve çoğunlukla hayat dersi, bela, sınav, uyarı gibi kavramlarla ilişkilendirildiği söylenebilir. Sağlık çalışanların COVID-19'a ilişkin olarak üretmiş oldukları metaforlar ve sıklıkları 10 kategori altında Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların COVID-19'a İlişkin Oluşturdukları Metaforların Kategorik Dağılımı

Kategoriler	Metaforlar	Toplam (%)	Cinsiyet	
			Kadın	Erkek
Farkındalık	Hayat dersi/ders (n=31), sınav (n=6), farkındalık (n=2), tecrübe, dayakçı hoca, dönüm noktası, esaret, reset atma, tokat, yaşam koçu.	46 (31.3)	34 (31.5)	11 (28.2)
Yaşam Düzeninde Değişiklikler	Bela (n=5), kâbus (n=3), mola (n=2), sınav (n=2), iş temposu, çamaşır lekesi, ekonomik bunalım, eziyet, hayat dersi/ders, hayatın merkezi, kaos, kasırga, küresel felaket, mikser, salgın, mayın, tatil, toz bulutu, verem.	27 (18.4)	16 (14.8)	11 (28.2)
İnsanlığa Uyarı	Uyarı (n=10), hayat dersi (n=3), sınav (n=3), çelişki, ceza, bela, doğanın intikamı, doğaya ilaç.	21 (14.3)	19 (17.6)	3 (7.7)
Belirsizlik/Kontrol Edilemezlik	Hayat dersi/ders (n=3), Azrail, bela, bulut, eski sevgili, kaos, kaza, mayın, plansız gezi, virüs, terör, tünel.	14 (9.5)	10 (9.3)	4 (10.3)
Kaygı/Endişe	Bela (n=4), kâbus (n=2), canavar, deneysel bir oluşum, düşman, hatırlatıcı, ölüm, film.	12 (8.2)	10 (9.3)	2 (5.1)
Sınırlanma/Kısıtlılık	Bela (n=4), esaret (n=2), film, mahpus, ceza, değnek, mesafe	11 (7.5)	10 (9.3)	1 (2.6)
Tıbbi Gerçeklik	Grip (n=3), dedikodu, hayat dersi, hastalık.	6 (4.1)	3 (2.8)	3 (7.7)
Özlem	Bela (n=2), gurbet, kâbus.	4 (2.7)	3 (2.8)	1 (2.6)
Ölüm /Kayıp	Bela (n=2), savaş, tokat	4 (2.7)	2 (1.85)	2 (5.1)
Mesleki Değerini Sorgulama	Kâbus, hatırlatıcı.	2 (1.4)	1 (0.9)	1 (2.6)
Toplam		147 (100)	108 (100)	39 (100)

Sağlık çalışanlarının ürettikleri metaforlar on kavramsal kategoride gruplandırılmıştır. Bu kategoriler; “farkındalık”, “yaşam düzeninde değişiklikler”, “insanlığa uyarı”, “belirsizlik/kontrol edilemezlik”, “kaygı/endişe”, “sınırlanma/kısıtlılık”, “tıbbi gerçeklik”, “özlem”, “ölüm/kayıp” ve “mesleki değerini sorgulama” olarak sıralanmıştır. Kategoriler içerisinde en yüksek oranda metafor üretilen kategori, “farkındalık” ve “yaşam düzeninde değişiklikler”dir. Bu kategoriler cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde, “farkındalık” kategorisinin her iki cinsiyet açısından en yüksek oranlara sahip olduğu görülmektedir (%31,48-%28,21). Yaşam düzeninde değişiklik kategorisinde metafor üretme oranının erkeklerde (%28,2) kadınlara göre (%14,8), insanlığa uyarı kategorisinde metafor üretme oranı ise kadınlarda (%17,6) erkeklere (%7,7) göre daha yüksektir. Her bir kategoriye ilişkin örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Farkındalık

Sağlık çalışanları tarafından üretilen metaforlar bu kategoride “farkındalık” olarak ele alınmıştır. “Farkındalık” kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 46 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar; “hayat dersi/ders (31)”, “sınav (6)”, “farkındalık (2)”, “tecrübe”, “dayakçı hoca”, “dönüm noktası”, “esaret”, “reset atma”, “tokat”ve, “yaşam koçu” şeklindedir. Sağlık çalışanlarının bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeleri şu şekildedir:

Dayakçı hoca gibidir. Çünkü Korona virüs insanlarsa temizliği döve döve öğretti. (K 27)

Hayat dersi gibidir çünkü eskiden ne kadar da özgürmüşüz. (K 65)

Dönüm noktası gibidir. Çünkü her boyutuyla hayatı sorgulattı. (K 47)

Kendimi değerlendirme fırsatı gibidir. Dostluk, sosyal ilişkiler, yaşamın gayesi gibi konuları daha iyi değerlendirme fırsatı verdi. (K 103)

Reset atma gibidir, çünkü hayatı sorgulamayı unutmamamı sağladı. (K 117)

Sınav gibidir. Çünkü bize kendimizi hatırlattı. (K 126)

Yaşam koçu gibi, önceliklerimizi değiştirdi. (K 146)

Yaşam Düzeninde Değişiklikler

Sağlık çalışanları tarafından üretilen metaforlar bu kategoride yaşam düzenini değiştiren bir olgu olarak ele alınmıştır. Yaşam düzeninde değişiklikler kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 27 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar: Bela (5), kâbus (3), mola (2), sınav (2), iş temposu, çamaşır lekesi, ekonomik bunalım, eziyet, hayat dersi/ders, hayatın merkezi, kaos, kasırğa, küresel felaket, mikser, salgın, mayın, tatil, toz bulutu ve verem şeklindedir. Sağlık çalışanlarının bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeleri şu şekildedir:

Bela gibi hayatımızın ortasına oturdu ve bütün her şeyimizi etkiledi. (K 9)

Çamaşır lekesi gibi, çünkü bu süreç geçse de hepimizde izi kalacak... NET. (K 26)

Ekonomik bir bunalımdır. Çünkü bütün dünya etkilendiği açıktır. (K 49)

Kasırğa gibidir çünkü tüm dünya darmadağın olmuştur. (K 100)

Mikser Tüm planları alt üst eden. Çünkü hayatımla ilgili aldığım tüm kararları karıştırdı. (K 111)

Serseri mayın gibidir. Çünkü hayatı felç etti. (K 122)

Toz bulutu gibidir. Yaşamın içinde nefes almanızı engeller. (K 135)

İnsanlığa Uyarı

Sağlık çalışanları tarafından üretilen metaforlar bu kategoride “insanlığa uyarı” kategorisi altında değerlendirilmiştir. İnsanlığa uyarı kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 21 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar; uyarı (10), hayat dersi (3), sınav (3), çelişki, ceza, bela, doğanın intikamı ve doğaya ilahtır. Bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeler şu şekildedir:

Büyük bir çelişki gibidir. İnsanlık için olumsuz olsa da doğa adına faydalı olduğunu düşünüyorum. (K 20)

Ceza gibidir. Çünkü insanlar kendileri için yaşamaktan doğayı unuttu. (K 23)

İlahi bir uyarıdır tüm insanlığa çünkü salgın tüm insanları bir bütün olarak görmeyi zorunlu kıldı. (K 89)

Uyarı gibidir. Çünkü İnsanlar doğayı bozup, aşırı sanayileşti. (K 138)

Uyarı gibidir, çünkü bilim artık sağlığınıza hizmet etmiyor ve doğayı paylaşmayı bilmiyoruz. (K 137)

İmtihandır. Çünkü insanlar dünyevi duygulara kendini çok kaptırdı. (K 92)

Belirsizlik/Kontrol Edilemezlik

Sağlık çalışanları bu kategori altındaki metaforları “belirsizlik ve kontrol edememe” şeklinde değerlendirilmiştir. Belirsizlik/kontrol edilemezlik kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 14 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar: Hayat dersi/ders (3), Azrail, bela, bulut, eski sevgili, kaos, kaza, mayın, plansız gezi, virüs, terör, tünel şeklindedir. Bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeler şu şekildedir:

Azrail gibidir. Çünkü bütün inanışları değiştirdi. (K 1)

Bulut gibidir çünkü kimin üstüneyse oraya yağıyor. (K 19)

Eski sevgili gibidir. Ne zaman arayacağı belli olmaz mesafeyi korursan güvende olursun. (K 51)

Hayat dersi gibidir. Çünkü hep ABC planları olmalı. (K 59)

Kaza gibidir. Çünkü içinden çıkabileceğimiz belli değil. (K 101)

Mayın gibi. Görünmez ve tehlikeli. (K 109)

Plansız gezi gibidir çünkü sürekli değişen yol haritaları birlikte yürüdüğü insanları, olaylara göre yeni çözüm yolları geliştirmemize neden oldu. (K 116)

Terör gibidir. Çünkü Terör olaylarının amacı kaos yaratıp ortalığı karıştırmak halkı korku ve paniğe sevk ettirmek ve Covid bunu başardı. (K 132)

Uzun ve karanlık bir tünel gibidir. Çünkü herkes ışığı görmek istiyor. (K 144)

Kaygı/Endişe

Bu kategori altında sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin ürettikleri metaforlar “kaygı/endişe” başlığı altında değerlendirilmiştir. Kaygı/endişe kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 12 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar: Bela (4), kâbus (2), canavar, deneysel bir oluşum, düşman, hatırlatıcı, ölüm ve film şeklindedir. Bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeler şu şekildedir:

Bela gibi çünkü hayattan zevk almayı unuttum. (K 6)

Canavar gibidir. Çünkü herkesin yüreğine korku saldı. (K 22)

Karabasan gibi. Bir türlü uyanamıyor gibiyim. (K 98)

Ölüm gibiydi. Korkarak evlat ve eşime taşıma korkusuyla yaşadığım. (K 115)

Sınırlanma/Kısıtlılık

Bu kategori altında sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin ürettikleri metaforlar “sınırlanma/kısıtlılık” olarak değerlendirilmiştir. Sınırlanma/ kısıtlılık kategorisi altında sağlık çalışanları toplam (11) metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar: bela (4), esaret (2), film, mahpus, ceza, değnek ve mesafe şeklindedir. Sağlık çalışanlarının bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeleri şu şekildedir:

Başımızın belası gibidir. Özgürlüğümüzü çaldı, bütün düzenimizi mahvetti. (K 2)

Bela gibi bir şeydir. Çünkü bu salgın sebebiyle ailemden ve tüm sevdiğilerimden 14 gün 24 saat izolasyon ile tam zamanlı çalışmaya mahkûm edildim. (K 4)

Bilim kurgu filmi gibi. Çünkü sanırım birileri her şeyi resetlemeye karar verdi. Bu kadar edilgen olmaktan ve kısıtlanmaktan hiç hoşlanmadım. (K 17)

Değnek gibi, Dokundu ve resmen eve çocuklarımızdan ayrı hapis olduk. (K 29)

Mahpusluk gibidir. Çünkü insanların özgürlüklerini ellerinden almıştır. (K 108)

Tıbbi Gerçeklik

Bu kategori altında sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin ürettikleri metaforlar "tıbbi gerçeklik" kategorisi altında değerlendirilmiştir. Tıbbi gerçeklik kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 6 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar: grip (3), dedikodu, hayat dersive hastalıktır. Bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeler şu şekildedir:

Dedikodu gibi Çünkü kalabalıkta yayılıyor. (K 28)

Grip gibidir Gelip geçecek. (K 55)

Grip gibidir. Çünkü abartıldığını düşünüyorum. (K 56)

Normal bir hastalık gibidir çünkü her hastalık ölümcül olabiliyor. (K 114)

Özlem

Bu kategori altında sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin ürettikleri metaforlar "özlem" başlığı altında değerlendirilmiştir. Özlem kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 4 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar: Bela (2), gurbet ve kâbus şeklindedir. Bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeler şu şekildedir:

Gurbet gibidir. Çünkü çocuklarımdan ve anne babamdan uzağım. (K 57)

İllet gibidir. Çünkü ailemi aylardır göremiyorum. (K 90)

Musibet gibidir. Evlatlarımı ve sevdiğilerimi benden ayırdı. (K 113)

Ölüm ve Kayıp

Bu kategori altında sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin ürettikleri metaforlar "ölüm ve kayıp" başlığı altında değerlendirilmiştir. Ölüm ve kayıp kategorisi altında sağlık çalışanları toplam 4 metafor üretmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar: Bela (2), savaş ve tokat şeklindedir. Bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeler şu şekildedir:

Bela gibi çok kişi öldü. (K 5)

Savaş gibidir. Çünkü birçok insan hayata tutunamıyor. (K 120)

Mesleki Değerini Sorgulama

Bu kategori altında sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin ürettikleri metaforlar "mesleki değerini sorgulama" kategorisi altında değerlendirilmiştir. Bu kategori altındaki metaforlar, kâbus ve hatırlatıcı şeklindedir. Bu kategori içerisinde yer alan örnek ifadeler şu şekildedir:

Görünmez bir kâbus gibidir. Bir sağlıkçı olarak ailem dışında önemsenmediğimi görmeme neden oldu. (K 54)

Kenara yazılmış bir not gibidir tam unutmaya başladığımda asıl merkezdekilerin doktorlar bizim ise bir hiç olduğumuzu hatırlatır. (K 102)

Tartışma

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki sağlık çalışanlarının COVID-19'a ilişkin algılarını metafor analizi yöntemi ile incelemektir. Çalışma sonucunda sağlık çalışanlarının "Bence COVID-19 (Corona) .....gibidir, Çünkü ....." cümlesine verdikleri yanıtlardan toplamda 52 metafor oluşturulmuştur. Bu metaforlar 10 kategori çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Sağlık çalışanlarının en fazla "farkındalık" kategorisi altında metaforlar ürettikleri gözlenmiştir. Bu bulgu 14- 65 yaş arası bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.⁵ Farkındalık kategorisinde en sık kullanılan metaforun "ders/hayat dersi" olduğu, bir başka çalışmada da benzer anlamlar içeren metaforların "hayatın anlamını sorgulama" kategorisinde toplandığı gözlenmiştir.⁹ Mevcut araştırmanın bulguları, öğretmen adaylarının salgın bittikten sonra insan hayatında öngördükleri değişimler hakkında görüşlerini içeren "psikolojik yaşantı üzerine etki", "ekonomik yaşantı üzerine etki" kategorileriyle de paralellik göstermektedir.¹⁷ Mevcut çalışmada "farkındalık" kategorisinde olumsuz görüşlerin yanı sıra "Yaşamın değerini hatırlattı", "Unuttuğum değerleri gözden geçirmemi sağladı", "Hayatın anlamını sorgulattı" gibi olumlu algıladıklarına ilişkin görüşler de yer almaktadır. Psikolojik sağlamlık; doğal afet, terör, göç, gibi olaylarla karşılaşıldığında bireylerin bu yeni duruma uyumunu içerir.¹⁸ Bu bakımdan COVID-19 bireylerin psikolojik sağlamlıklarını artıran bir afet olarak değerlendirilebilir. Nitekim sağlık çalışanlarının COVID-19 pandemi sürecinde yaşadıkları kaygı ile psikolojik sağlamlıkları arasında negatif ilişki olduğu yönündeki bulgular, bu çalışmada katılımcıların farkındalık kategorisinde belirttikleri olumlu görüşlerle paralellik göstermektedir.^{19,20}

Çalışmada en fazla metafor üretilen kategorilerden biri de “yaşam düzeninde değişiklikler” kategorisi olmuştur. Bu kategoride de çoğunlukla “bela, kâbus” gibi olumsuz metaforlar üretildiği göze çarpmaktadır. Bu bulgunun, genel popülasyonla gerçekleştirilmiş bir araştırmanın “yeni yaşam biçimi” kategorisiyle benzerlik gösterdiği söylenebilir.⁵ Çalışmamızda bu kategori altında erkekler, planların değişmesi, dünya düzeninin değişmesi ve ekonominin kötüleşmesi gibi metaforlar üretmiştir.

En çok metaforun yer aldığı kategorilerden biri de “insanlığa uyarı” kategorisidir. Metaforların açıklamaları, İnsanların çeşitli yapılar ya da uygulamalarla doğaya zarar verdiği, COVID-19 salgının bir “uyarı”, “hayat dersi”, doğanın intikamı” olduğu yönünde görüşlerin olduğunu yansıtmaktadır. Bu bulgu 20-69 yaş arası katılımcılarla gerçekleştirilen bir çalışmanın “inanç/kader” ve “doğüstü” ve fen bilgisi öğretmenleriyle gerçekleştirilen bir başka çalışmanın “doğa olayları ve tabiat unsuru” kategorileri ile benzerlik göstermektedir.^{4,3} Katılımcıların zorunlu kapanma süreçlerinin doğaya nefes aldırıldığı, insanların dünyevi duygulara fazla kaptırması nedeniyle COVID-19 pandemisinin bir sınav hatta ilahi adalet olduğu yönünde açıklamalar yaptığı görülmektedir. İnsanın doğaya tamamen hâkim olduğu yönünde dünya görüşüne sahip kültürlerde COVID-19 pandemisi gibi bir afet deneyimi bireylerde içsel çatışmaya yol açabilmekte ve psikolojik sağlığı olumsuz etkileyebilmektedir.²¹ Nitekim gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları Japon kültüründe daha doğayla uyumlu dünya görüşünün yaygın olduğunu ve bu nedenle psikolojik sağlıklarının Amerikalı katılımcılardan daha iyi olduğunu ortaya koymuştur. Mevcut çalışmanın bulguları insanın doğaya tamamen hâkim olduğu görüşüne sahip kültürlerde yaşanan iç çatışması ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların COVID-19’a ilişkin ürettikleri metaforların bir başka değerlendirildiği kategori “belirsizlik/kontrol edilemezlik” kategorisidir. Bu bulgu COVID-19 algısına ilişkin farklı örneklem gruplarıyla gerçekleştirilen çalışmalarla benzerlik göstermektedir.^{4,5,7} Mevcut araştırmanın “kaygı/endişe” kategorisi de “bela, kabus, canavar, deneysel bir oluşum” gibi metaforları içermekte ve bazı araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.^{3,4,7} Belirsizlik arttıkça sağlık çalışanlarının kaygı düzeyleri de artmaktadır.²⁶ COVID-19, büyük ölçüde belirsizliğini korumakta ve özellikle sağlık çalışanları için önemli bir tehdit unsuru olmaya devam etmektedir.

Araştırmada katılımcıların en çok metafor ürettikleri kategorilerden biri de “kaygı/endişe” kategorisidir. Benzer biçimde Türkiye’de genel popülasyonla gerçekleştirilen çalışmada kısıtlı olma, huzursuzluk ve belirsizlik kategorileri anksiyete/endişe teması altında değerlendirilmiştir.⁴ Çalışmanın bulguları, COVID-19 tanısı almış hastalarla gerçekleştirilen bir çalışmanın, “sıkıntı” kategorisinde yer alan metaforlarla benzerlik göstermektedir.⁷ Bir başka çalışmanın psikolojik yaşantı üzerine etki kategorisinde yer alan katılımcı görüşleri mevcut çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.¹⁷ ABD’de gerçekleştirilen bir çalışmada da, COVID-19’u mavi renk ile tanımlayan katılımcıların, üzüntü, stres ve kaygı ile eşleştirdikleri gözlenmiştir.⁶ Benzer biçimde araştırmada en çok metafor üretilen kategorilerden biri olan sınırlılık/kısıtlılık kategorisi de bazı araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.^{4,5,9} Mevcut çalışmayla benzer biçimde diğer araştırma bulgularında da “kısıtlılık”, “kısıtlı olma” kategorileri yer alırken, bir araştırmada da, “özgürlüklerin kısıtlandığına işaret eden metaforlar yer almıştır.^{5,4,9} Kısıtlılık ve sınırlamaların genel popülasyonda olduğu gibi sağlık çalışanlarında da anksiyeteye yol açtığı ve ruh sağlığını olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu sonuçlar, sağlık çalışanlarının, özellikle de kadınların yüksek kaygı düzeylerine sahip olduğunu ortaya koyan bazı araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.^{11,13,22,23,24,25}

“Mesleki değerini sorgulama” kategorisinde “*Bir sağlıkçı olarak ailem dışında önemsenmediğimi görmeme neden oldu*” biçimindeki görüş, sağlık çalışanlarının bulaştırma riski nedeniyle dışlanmaya maruz kaldıklarını düşündürmektedir.^{27,28,29} Sağlık çalışanlarının bazıları salgın sürecini “özlem” kategorisi altında metaforlarla açıklamışlardır. Covid-19 pandemi sürecinde bireylerin en yoğun yaşadığı kaygılardan biri de yakınlarına virüs bulaştırma kaygısı olmuştur. Sağlık çalışanlarının yaşadığı anksiyete ve psikososyal sorunların, yakınlarına virüs bulaştırma kaygısı ve onlardan uzak kalmayla ilişkili olabildiği ve bulaş riski nedeniyle çocukları, eşleri ya da anne- babalarından uzak kaldıkları anlaşılmaktadır.^{30,31,32}

Katılımcıların “tıbbi gerçeklik” kategorisi altındaki metaforları COVID-19’un herhangi bir hastalık gibi gelip geçici olduğu, abartıldığı biçiminde görüşler bildirmenin yanı sıra bulaş hızına dikkat çeken görüşlere yer verildiği şeklindedir. Benzer biçimde öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların küçük bir bölümü COVID-19 salgını her zaman görülebilecek doğal bir salgın olarak nitelemişlerdir.¹⁷

“Ölüm/kayıp” kategorisinde de COVID-19’un ölümcül olduğu ve çok insanın kaybedildiğine ilişkin görüşler yer almaktadır. Bu kategorideki bulgular da; COVID-19’u ölüm, ölümcül/tehlikeli, yaşamın sonu, yaşamı tehdit eden unsur olarak niteleyen çeşitli metafor çalışmalarının bulgularıyla benzerlik göstermektedir.^{9,4,8,17,7,3,33} ABD’de gerçekleştirilen bir çalışmada da, COVID-19’u siyah renkle tanımlayan katılımcıların bazıları, ölüm ve ölüm korkusu ile tasvir ederken, hayvanlardan “sürünge” ile eşleştirenler de “sinsi ve ölümcül” bulduklarını ifade etmişlerdir.⁶ Bir diğer araştırmada da, pandemi sürecinde görev yapan hemşirelerin COVID-19 korkuları ile ölüm kaygıları arasında orta düzeyde pozitif korelasyon bulunmuştur.³³ Bulgular, farklı örneklem gruplarında olduğu gibi, birçok meslektaşını COVID-19 sonucu kaybeden sağlık çalışanlarında da hastalığın, kayıp ve ölümü çağrıştırdığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Araştırmanın bulguları sağlık çalışanlarının COVID-19 sürecini ne şekilde anlamlandırdıklarına ilişkin önemli veriler ortaya koymaktadır. COVID-19 pandemisi çeşitli varyantlar ve dalgalarla varlığını sürdürmeye devam etmekte, aşılınmayla birlikte hastalığın seyri görece hafiflemiş gibi görünse de belirsizlikler de varlığını sürdürmektedir. COVID-19 salgınının, bu sürece tüm yönleriyle en yakından maruz kalan sağlık çalışanlarının zihninde ne tür etkiler bıraktığını anlamak, COVID-19 hastalığı ve buna bağlı pandemi sürecini anlamlandırmada sunduğu zihinsel çerçeve bakımından oldukça önemlidir. Çalışmanın sonuçları genel olarak COVID-19'a ilişkin olumsuz yüklemelerin daha fazla olduğunu, buna karşın pandeminin hayata dair olumlu farkındalıklara da yol açtığını göstermiştir. Çalışmanın sağlık çalışanlarının koşullarını iyileştirmeye yönelik yeni düzenlemelerin gerekliliğine ilişkin kanaatlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sağlık çalışanları özellikle pandemi sürecinde çok uzun saatler boyunca nöbetler tutmuş, nöbet sonrası dinlenmeksizin çalışmaya devam etmek durumunda kalmışlardır. Her branşta sağlık çalışanlarının istihdamı, çalışma sürelerinin yeniden düzenlenmesi yönünde politikalar geliştirilmesi önemli görünmektedir. Araştırmanın sağlık çalışanlarına yönelik planlanacak önleyici ruh sağlığı hizmetlerinin planlanmasına da katkı getirmesi umulmaktadır. COVID-19'un uzun vadedeki fiziksel etkileri ve pandemi sürecinin psikososyal etkileri bilinmezlikler içermektedir. Bu yöndeki nitel ve nicel araştırmaların çeşitliliği artırılmalıdır. Benzer biçimde sağlık çalışmalarında pandemi sürecinin travma sonrası büyümeye etkileri araştırılmalıdır. Bu araştırmanın bulguları ileride gerçekleştirilecek araştırmalara ışık tutabilir. Çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Veriler çevrimiçi ortamda ve nitel veri toplama araçlarından biri olan metafor analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Yüz yüze görüşmeler, üretilen metaforların yorumlanmasına daha fazla derinlik kazandırabilir. Ayrıca, birçok yanıt eksik veya yanlış doldurulduğundan örneklem boyutu küçüktür. Bu nedenle benzer araştırma yöntemleri ve daha büyük örneklerle daha ileri çalışmaların yapılması uygun olacaktır.

Araştırmanın Etik İzni

Araştırmanın yürütülebilmesi için araştırmacıların bağlı bulunduğu üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan izin alınmıştır (2022/418560 sayılı Etik Kurul Kararı).

Bu çalışmanın bir bölümü 23. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu'nda (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, Türkiye) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

1. Silva, P. C. D. Pandemic metaphors: bibliometric study of the COVID-19 (co) llateral effects. *Research, Society and Development* 2020; 9(11), e7809119636-e7809119636.
2. Saban A. Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 2008; Yaz, Sayı 55, ss: 459-496.
3. İmer Çetin, N., Timur, S. & Pehlivan, H. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Covid-19 Pandemi Sürecinde “Virüs” Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)* 2021; 12(43), 47-59.
4. Gök A ve Kara A. Individuals' conceptions of COVID-19 pandemic through metaphor analysis, *Current Psychology* 2021; <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01506-z>
5. Dursun, A., ve Gamsız Tunç, Ö. 14-64 yaş arası bireylerin COVID-19 algılarının incelenmesi: Bir metafor analizi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)* 2021; 81(67), 591-605.
6. Stanley, B. L., Zanin, A. C., Avalos, B. L., Tracy, S. J., & Town, S. Collective Emotion During Collective Trauma: A Metaphor Analysis of the COVID-19 Pandemic. *Qualitative Health Research* 2021; 31(10), 1890-1903.
7. Çakmak, B., Çalık, A., & İnkaya, B. V. Metaphoric Perceptions of Covid-19 Patients Related to the Disease. *Clinical Nursing Research* 2021; 10547738211048312.
8. Görgülü Arı, A. & Arslan, K. Ortaokul öğrencilerinin Covid-19'a yönelik metaforik algıları. *Turkish Studies* 2020; 15(6), 503-524. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44425>
9. Saatçi G. ve Aksu, M. Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan yabancı uyruklu öğrencilerin koronavirüs algılarını metafor yolu ile tespit etmeye yönelik bir araştırma. *Journal of Awareness* 2020; 5(4), 617-630.
10. Londoño-Ramírez, A. C., García-Pla, S., Bernabeu-Juan, P., Pérez-Martínez, E., Rodríguez-Marín, J., & Van-der Hofstadt-Roman, C. J. Impact of COVID-19 on the Anxiety Perceived by Healthcare Professionals: Differences between Primary Care and Hospital Care. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2021; 18(6), 3277.
11. Bostan S, Akbolat M, Kaya A, Ozata M, Gunes D. Assessments of anxiety levels and working conditions of health employees working in COVID-19 pandemic hospitals. *Electron J Gen Med* 2020; 17:em246.
12. Çeri, V., & Çicek, I. Psychological well-being, depression and stress during COVID-19 pandemic in Turkey: A comparative study of healthcare professionals and non-healthcare professionals. *Psychology, Health & Medicine* 2021; 26(1), 85-97.

13. Tengilimoğlu D, Zekioğlu A, Tosun N, Işık O, Tengilimoğlu O. Impacts of COVID-19 pandemic period on depression, anxiety and stress levels of the healthcare employees in Turkey. *Leg Med (Tokyo)* 2021; 48:101811.
14. Huang L, Wang Y, Liu J, Ye P, Cheng B, Xu H, et al. Factors associated with resilience among medical staff in radiology departments during the outbreak of 2019 novel coronavirus disease (COVID-19): a cross-sectional study. *Med Sci Monit* 2020; 26:e925669.
15. Saruç, S., & Kızıltaş, A. COVID-19 pandemi sürecinde sağlık çalışanlarının anksiyete düzeylerinin psikolojik sağlamlıkları ve yaşadıkları sorunlar açısından incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2021; 12(4), 314-323.
16. Yıldırım, A., Şimşek, H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınevi 2006, Ankara.
17. Görgülü Arı, A. & Kanat, Hayır M. Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı)* 2020; 459-492.
18. Kararımak O. Resilience, risk and protective factors. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2016; 3:129-42.
19. Ran, L., Wang, W., Ai, M., Kong, Y., Chen, J., & Kuang, L. Psychological resilience, depression, anxiety, and somatization symptoms in response to COVID-19: A study of the general population in China at the peak of its epidemic. *Social Science & Medicine* 2020; 262, 113261.
20. Setiawati, Y., Wahyuhadi, J., Joestandari, F., Maramis, M. M., & Atika, A. Anxiety and resilience of healthcare workers during COVID-19 pandemic in Indonesia. *Journal of Multidisciplinary Healthcare* 2021; 14, 1.
21. Haas, B. W., Hoefft, F., & Omura, K. The role of culture on the link between worldviews on nature and psychological health during the COVID-19 pandemic. *Personality and individual differences* 2021; 170, 110336.
22. Chen, Q., Liang, M., Li, Y., Guo, J., Fei, D., Wang, L., ... & Zhang, Z. Mental health care for medical staff in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry* 2020; 7(4), e15-e16.
23. Hacimusalar Y, Kahve AC, Yasar AB, Aydın MS. Anxiety and hopelessness levels in COVID-19 pandemic: a comparative study of healthcare professionals and other community sample in Turkey. *J Psychiatr Res* 2020; 129:181-8.
24. Kurt O, Deveci SE, Oğuzoncul AF. Levels of anxiety and depression related to covid-19 among physicians: an online cross-sectional study from turkey. *Ann Clin Anal Med* 2020;11(Suppl 3) s.288-93.
25. Shanafelt T, Ripp J, Trockel M. Understanding and addressing sources of anxiety among health care professionals during the COVID-19 pandemic. *JAMA* 2020; 323:2133-4.
26. Lai, J., Ma, S., Wang, Y., Cai, Z., Hu, J., Wei, N. ve Hu, S. Factors associated with mental health outcomes among health care workers exposed to coronavirus disease 2019. *JAMA Network Open* 2020; 3(3), 1-12.
27. Adhikari, S. P., Rawal, N., Shrestha, D. B., Budhathoki, P., Banmala, S., Awal, S., & Parajuli, A. R. Prevalence of anxiety, depression, and perceived stigma in healthcare workers in nepal during later phase of first wave of covid-19 pandemic: a web-based cross-sectional survey. *Cureus* 2021; 13(6).
28. Brooks, S.K., Webster, R.K., Smith, L.E., Woodland, L., Wesseley, S., Greenberg, N., & Rubin, G.J. The psychological impact of quarantine and how to reduce it:rapid review of the evidence. *The Lancet* 2020; 395(10227), 912-920.
29. Doğan, A., & Keskin, G. Mental problems in the pandemia process: a trauma based approach to the response of health workers to the COVID-19. *Journal of Pre-Hospital* 2021; 6, 159-74.
30. Hiçdurmaz, D., & Üzar-Özçetin, Y. S. COVID-19 pandemisinde ön safta çalışan hemşirelerin ruhsal sağlığının korunması ve ruhsal travmanın önlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2020; 7(Özel Sayı), 1-7.
31. Wang, H., Liu, Y., Hu, K., Zhang, M., Du, M., Huang, H., & Yue, X. Healthcare workers' stress when caring for COVID-19 patients: An altruistic perspective. *Nursing ethics* 2020; 27(7), 1490-1500.
32. Bayrak, B. V. & Ataseven, H. Salgın Dönemi Sağlık Hizmetlerinde Özgecilik (Diğerkamlık). *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2020; 5(2): 101-108.
33. Çekiç, Y., Yazgan, E. Ö., & Duyan, V. Nurses' Experiences, Fear of COVID-19, and Death Anxiety During the COVID-19 Pandemic: A Cross-Sectional Study From Turkey. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 2022; 60(12), 39-48.